

Realizacja kryształów czasowych w ultrazimnych gazach atomowych

Kryształy czasowe brzmią bardziej jak science-fiction niż poważny problem naukowy. W 2012 roku laureat Nagrody Nobla, Frank Wilczek, zadał pytanie czy kwantowe układy wielu ciał mogą tworzyć struktury krystaliczne w czasie? Innymi słowy czy układ wielu oddziałujących cząstek jest w stanie wprawić się spontanicznie w ruch periodyczny? Oryginalna idea Wilczka okazała się błędna, ale nowa dziedzina fizyki została zapoczątkowana i rozwija się wyjątkowo dynamicznie. Fizycy zademonstrowali eksperymentalnie, że periodycznie napędzany układ wielu ciał może krystalizować w czasie z okresem różnym od okresu periodycznego wymuszenia. Ponadto przewiduje się, że zjawiska fizyki ciała stałego występujące w kryształach przestrzennych mogą być zrealizowane w domenie czasu.

Cel projektu

W grupie Prof. Peter'a Hannaford'a z Swinburne University w Melbourne będą realizowane zjawiska fizyki ciała stałego w kryształach czasowych przy użyciu ultrazimnych atomów odbijanych przez oscylujące atomowe lustro. Będziemy stanowić teoretyczną stronę prowadzonych eksperymentów. Projekt jest również poświęcony teoretycznym badaniom kryształów czasowych.

Opis badań

Szeroki zestaw zjawisk fizyki ciała stałego w kryształach czasowych, które niedawno przewidzieliśmy będzie realizowany w laboratorium w Melbourne. Lokalizacja Andersona i wielociałowa lokalizacja, kwazi-kryształy czasowe, topologiczne kryształy czasowe, układy wielu ciał z egzotycznymi dalekozasięgowymi oddziaływaniami oraz dynamiczne kwantowe przejścia fazowe w kryształach czasowych mogą być badane w ultrazimnych atomach odbijanych przez oscylujące lustro atomowe. Będziemy również prowadzić teoretyczne badania nowych rodzajów struktur krystalicznych w czasie.

Powody podjęcia tematyki badawczej

Czas staje się naszym nowym sprzymierzeńcem — nowym stopniem swobody, który otwiera możliwości do budowy nowych czasowych lub czasowo-przestrzennych urządzeń. Wierzimy, że badania kryształów czasowych jak dotąd odkryły tylko czubek góry lodowej i najbardziej ekscytująca część wciąż przed nami. Nasza współpraca z Peter'em Hannaford'em pokaże, że fizyka ciała stałego w kryształach czasowych jest osiągalna eksperymentalnie. Będzie to pierwszy etap w kierunku połączenia struktur krystalicznych w czasie z przestrzennymi strukturami krystalicznymi. Czasowo-przestrzenne kryształy oferują nowe możliwości i wierzymy, że będzie można stworzyć czasowo-przestrzenną elektronikę.